

ЗЛОУПОТРЕБА МОЋИ МЕДИЈА НА ПРИМЕРИМА *ОТВОРЕНИХ ПИСАМА* ЖЕЉКА МИТРОВИЋА

Овај рад представља покушај да се скрене пажња на то да се уз помоћ јавне речи може злоупотребљавати утицај медија и ширити политички некоректан говор. Циљ рада јесте да покаже које све стратегије актер користи како би се кроз форму *отворених писама* обрачунао са неистомишљеницима. Корпус овог истраживања представља свих девет *отворених писама* које је власник Медијске компаније *Пинк* Жељко Митровић током јуна и јула 2017. упутио власнику дневног листа *Курир* Александру Родићу (четири писма), народном посланику *Демократске странке* Радославу Милојичићу (три писма) и локалном политичару и естрадном менаџеру Саши Мирковићу (два писма). Сва писма – јавна обраћања обилују говором мржње и данима су у информативним емисијама у целини објављивана на програмима *Телевизије Пинк*, као и у појединим дневним листовима са високим tiraжима. Методом квалитативне анализе садржаја *јавних писама* утврђени су елементи које пошљилац користи како би дисквалификовао поменуте примаоце поруче: формуле поздрављања и опраштања, лексику, стилске фигуре, као и стратегије: антагонизма, уцене, моралисања и *адвоката у име власти*.

Кључне речи: медиј, *ТВ Пинк*, епистоларни дискурс, отворено писмо, политички некоректан говор, говор мржње.

„Свако има своју истину, свој укус свако своју нагодбу
с Богом или сопственом савешћу“ (Бал 1997:13).

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У Србији легално пет телевизијских кућа има дозволу за национално емитовање програма. Поред јавног медијског сервиса *Радио-телевизије Србије (РТС)* то су још и *Телевизија Пинк*, *Телевизија Б92*, *Телевизија Прва* и *Телевизија Хепи*. Према садржају, све ове медијске куће пружају *опште медијске услуге*, што значи да у својој програмској шеми имају и информативни програм, чиме је њихова одговорност за информисање грађана

---

*pralica@ff.uns.ac.rs

и те како важна. Њихов рад заснива се на поштовању медијских закона¹ – *Закона о јавном информисању и медијима*, као и *Закона о јавним медијским сервисима*, који важи, у овом случају за РТС, односно *Закона о електронским медијима* који регулише рад приватних, комерцијалних медија. Савет РЕМ-а прати рад медија и стара се о поштовању медијских закона.

С обзиром на то да је тема овог рада презентација садржаја отворених писама на *ТВ Пинк* у наставку рада биће речи искључиво о овој медијској кући. *Телевизија Пинк* основана је 1994, а њен власник од тада је Жељко Митровић. Године 2000. био је кандидат за народног посланика на листи (тада владајуће) *Социјалистичке партије Србије* и *Југословенске левице*. Након свргавања режима Слободана Милошевића постаје близак (тада) новој власти². Његов однос и према актуелној власти³ такође је непромењен. Митровићева телевизија једна је од најгледанијих у Србији (слика 1), тачније има највећи удео гледаности у односу на друге комерцијалне телевизије са националном покривеношћу. Самим тим њена одговорност према јавности мора бити на изузетно високом нивоу, што често није био случај.

Програм *ТВ Пинка* обилује тривијалним садржајима попут турских серија, ријалити програма, забавно-музичког програма, али и информативним емисијама типа *Национални дневник* и *Вести*. Због проблематичног садржаја у програму често је предмет критике (упореди са: Пралица 2011: 306-319). У *Регистру пружалаца медијских услуга* наведено је како је та медијска кућа три пута (званично) *кажњена*⁴ – и то два пута 2015. године због непромереног

¹ Ови закони донети су 2014. године:

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html;

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html;

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html (посећено: 10.07.2017).

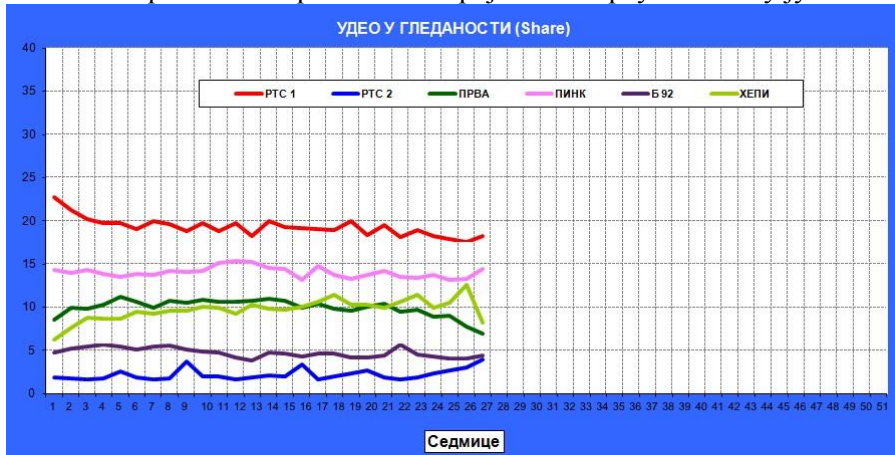
² Мисли се на власт *Демократске опозиције Србије* коју је предводила *Демократска странка*.

³ Мисли се на власт коју предводи *Српска напредна странка*.

⁴ Савет РЕМ-а, према *Закону о електронским медијима*, има права да *кажњава* медије уколико се не придржавају одредби закона. Најблажа мера је *Опомена*, затим *Упозорење*, па *Привремена забрана објављивања програмског садржаја*. Најстрожа казна је *Одузимање дозволе* – односно забрана рада медија. Будући да Закон предвиђа да се „Изречена мера *Опомене* и *Упозорења* брише из *Регистра медијских услуга* у року од две године од дана њеног изрицања...“ (Члан 29 Закона о електронским медијима) у *Регистру* се не виде евентуалне раније мере према *ТВ Пинк*.

садржаја у ријалити програму *Фарма б*, када јој је Савет РЕМ-а изрекао *Опомену*, односно *Упозорење* због непоштовања „достојанства личности малолетника“ у оквиру емисије *ДНК*. Због исте емисије *ТВ Пинк* је изречена још једна мера *Опомене* и у априлу 2017. Због експлицитних елемената говора мржње у *отвореним писмима* Жељка Митровића које је *ТВ Пинк* на десетине пута у целини емитовала до завршетка овог рада Савет РЕМ-а није реаговао.

Слика 1. Шер *ТВ Пинк* креће се око броја 15. за прву половину јула 2017.⁵

2. ЦИЉ РАДА И ДЕФИНИСАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

Циљ рада јесте да покаже које све дискурсне стратегије пошиљалац користи како би се кроз форму *отворених писама* обрачунао са неистомишљеницима.

Основна хипотеза истраживања гласи да се „Аутор *отворених писама*, без суштинских разлика, обраћа свима којима је упутио јавну кореспонденцију“. Прва посебна хипотеза гласи да се „Аутор у јавној комуникацији користи непримерним језичким изразима“. Друга посебна хипотеза гласи да „Аутор *отворених писама* злоупотребљава медиј чији је власник како би се обрачунавао са противницима“.

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html

(посећено:

10.07.2017).

⁵ Извор за фотографију: <http://www.rts.rs/page/rts/sr/CIPA/story/265/vesti/2588511/graficki-prikaz-gledanosti-tv-programa.html> (посећено: 10.07.2017).

Епистоларни дискурс, чији део представља и форма *отворено писмо*, „представља сложену социокомуникативну појаву и обухвата социјални контекст, из којег црпимо податке о учесницима интеракције и процесима производње и рецепције поруке“ (Поповић 2000:7). Према *Речнику медијских студија/ Dictionary of Media Studies*, *отворено писмо* јесте „писмо које је објављено у дневним новинама или магазину, али које је (практично) упућено појединцу или организацији (*Dictionary of Media Studies* 2006:164). Појам је слично дефинисан и у електронском речнику *Merriam-Webster* где је наведено да је *отворено писмо* „објављено протестно или жалбено писмо обично упућено појединцу, али намењено широј јавности“⁶. Дакле, *отворено писмо* представља вид јавно-приватне комуникације. Намењено је конкретної особи или групи људи, али са циљем да садржај путем медија буде доступан широј јавности како би изазвао реакције, најчешће негативне, према ономе коме је писмо упућено. Михаил Бахтин „сврстао је писмо у свим његовим разноврсним облицима у говорни жанр под којим је подразумевао стабилни структурни тип говорне делатности, сегментоване на исказе“ (Поповић 2000:13 према Бахтин 1979:237).

Разлози због којих се упућују *отворена писма* могу бити различити: 1) да се скрене пажња јавности на одређени проблем; 2) да се упуту порука појединцу/власти у вези са несагласјем око одређених питања; 3) да се покуша започети односно окончати дискусија о одређеном проблему; 4) као вид притиска на реципијента како би од њега била издејствована реакција; 5) да се демонстрира моћ појединца чије *отворено писмо* медији објављују (у целини).

За структуру епистоларног говорног дискурса, коме припада и *отворено писмо*, у овом раду посматраћу поред лексике и формуле *поздрављања* и *опраштања* (почетка и краја комуникације адресанта са адресатима). Биће проверено и какав је степен социјалности, односно на који начин се шиљалац обраћа примаоцу поруке (*ја – ти, ја – Ви, ја – ви, ми – ви*). Такође, биће проверено и има ли заједничке кохезије за сва писма, или се она разликује у зависности од адресата коме су упућена. „Лексичка кохезија остварује се употребом речи или фраза из једног семантичког поља“ (Пуљјић 2015)⁷.

⁶ Извор: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/open%20letter> (посећено: 10.07.2017).

⁷ Доступно у електронској верзији зборника *Svijet stila, stanja stilistike* - <http://stilistika.org/puljic> (посећено 10.07.2017).

С обзиром на то да је пилот истраживање корпуса *отворених писама* објављених на *ТВ Пинк* показало и у великој мери присуство политички некоректног говора⁸, биће потребно и тај појам дефинисати. „*Језик мржње, говор мржње* или *политички некоректан говор*, у медијском контексту јесте одступање од правила добре праксе медијског извештавања који се базира на истинитом, правовременом, избалансираном и етичком писању медија о људима, догађајима и појавама“ (Пралица 2014:336). Такав говор, односно језик усмерен је на то да се појединац омаловажава и представља „произвођење непријатеља или учвршћивање другога или чак супротнога као непријатеља“ (према Вељак 2001)⁹. Поједини аутори уочавају и специфичну структуру *говора мржње*: „развијају се мали, еристички жанрови засновани на фразеологизмима сатиричног, иронијског и пародијског карактера“ (Животић, Станојевић 2013:262). Говор мржње уско је повезан и са идеологијом која се може ширити путем медија. „Разумевање образаца језичке интеракције даје нам јаснији увид у структуру културних модела и разоткрива идеолошке постулате који формирају наше виђење света који нас окружује“ (Филиповић 2009:19).

3. МЕТОДОЛОГИЈА

Отворено писмо представља комплексну језичку, односно говорну структуру. „Служећи се прикладним техникама и стратегијама говорници своје исказе по потреби подешавају“ (Стевић 1997:72). За анализу садржаја *отворених писама* кориштена је квалитативна анализа медијског дискурса.

Квалитативна анализа чува информације о контексту и пружа детаљније истраживање у односу на искључиво квантитативну анализу. „Под квалитативном анализом садржаја понекад се подразумева просто проналажење и придодавање квалификација већ издвојеном, разврстаном и пребројаном материјалу“ (Стојшин 2014:205 према Бранковић 2009).

Анализа дискурса бави се откривањем људског споразумевања (према Половина 1987). Медијски дискурс односи се на интеракцију која се одвија на некој медијској платформи, било да је реч о говору или тексту, а где је дискурс усмерен на неприсутног читаоца, слушаоца или гледаоца, који није у могућности да у тренутку реагује. „Медијски дискурс је јавни, објављени,

⁸ Детаљније о политички некоректном говору код Пралица 2015:81-94.

⁹ Текст доступан на: <http://www.gayecho.com/aktivizam.aspx?id=3277&grid=2001&page=> (посећено: 10.07.2017).

записани облик комуникације. Није ad-hoc ни спонтани (као свакодневни говор или писање), а није ни приватан ни незваничан“ (O’ Keeffe 2012:441). Анализа медијског дискурса изучава друштво и проучава које врсте интеракција текст успоставља између људи и света и између моћних (људи на власти, елите, појединачних моћника) и оних који то нису (опозиција, они који другачије мисле у односу на владајући систем, представници маргинализованих група и слично) (према Matheson 2005:1-3). Јединице анализе овог истраживања јесу *текст отвореног писма* (који укључује садржај писма од самог почетка – обраћања, до краја текста, односно потписа и пост скриптума – тамо где га има), као и *говорни чин* и његова језичка реализација (начин обраћања пошилаоца примаоцима поруке).

4. КОРПУС

Истраживање је обухватило прикупљање и анализу девет *отворених писама* власника *ТВ Пинка* Жељка Митровића које је та телевизија у целини преносила у свом информативном програму током јуна и јула 2017 и то: 12. и 29. јуна, као и 1. и 7. јула писма упућена власнику дневног листа *Курир* Александру Родићу; 25, 26. и 27. јуна народном посланику Демократске странке Радославу Милојичићу и 4. и 6. јула естрадном менаџеру и локалном зајечарском политичару Саши Мирковићу:

Табела 1. Основни подаци о *отвореним писмима*

Датум објаве писма	адресант	адресат	дужина писма (број речи)
12.06.2017.	Жељко Митровић	Александар Родић	622
25.06.2017.	Жељко Митровић	Радослав Милојичић	866
26.07.2017.	Жељко Митровић	Радослав Милојичић	568
27.06.2017.	Жељко Митровић	Радослав Милојичић	462
29.06.2017.	Жељко Митровић	Александар Родић	501
01.07.2017.	Жељко Митровић	Александар Родић	262
04.07.2017.	Жељко Митровић	Саша Мирковић	778
06.07.2017.	Жељко Митровић	Саша Мирковић	799
07.07.2017.	Жељко Митровић	Александар Родић	900

5. АНАЛИЗА И РЕЗУЛТАТИ

Није свеједно ко саопштава неку поруку. „Порука добија на убедљивости ако се веже уз неки моћан, ауторитаран извор [...] Успех поруке не зависи више од вредности поруке, већ од ауторитета онога ко поруку одашиље у масу“ (Шушњић 1999:72-73).

Власник медијске компаније *Пинк* и раније се обраћао *отвореним писмима* појединцима са којима је био у сукобу. Дневни лист *Данас* пише да је Митровић овакав начин обрачуна први пут искористио 2002. када је писао професору Факултета политичких наука у Београду Чедомиру Чупићу.¹⁰ Саговорник *Данаса* адвокат Душан Стојковић објашњава како је тада „против професора Чупића први пут примењена нова *техника* новинарства, да се писмо објављује неколико дана, по неколико пута на телевизији. Да се порука власника кроз његов медиј недвосмислено и директно презентује јавности. Та техника је врло ефикасна и производи жељени ефекат“¹¹.

У јуну и јулу 2017. Митровић је девет пута упутио отворена писма својим опонентима и то власнику листа *Курир* Александру Родићу (четири писма), народном посланику Демократске странке Радославу Милојичићу (три писма) и естрадном менаџеру и локалном политичару из Зајечара Саше Мирковићу (два писма).

5.1. Анализа отварања – формуле поздрављања

Анализа је показала како нема доследне употребе етикета за обраћање, односно ословљавање адресата којима су упућена писма. Само у једном случају на почетку писма адресант се директно не обраћа адресату, већ одмах започиње комуникацију (пример код трећег писма Александру Родићу).

Приликом обраћања у преосталим случајевима, адресант користи следеће формуле по моделу придев (драги/уважени) + презиме адресата у вокативу једнине:

- *Драги Родићу (12.06.2017)*
- *Драги Родићу (29.06.2017)*

¹⁰ „У више отворених писама, Митровић је Чупића, као тадашњег члана Савета за борбу против корупције, оптужио, између осталог, за поседовање бројних некретнина у земљи и иностранству. Чупић је поднео тужбу против Митровића, и добио га на суду наредне године“, пише листу *Данас* у издању од 06.07.2017. (доступно на: http://www.danas.rs/drustvo.55.html?news_id=350358&title=%C5%BDeljko+Mitrovi%C4%87+iznad+zakona, посећено: 10.07.2017).

¹¹ Извор: исто као и фуснота 12.

- *Уважени Родићу (07.07.2017).*

При обраћању другом адресату, Радославу Милојичићу, адресант употребљава нешто другачију формулу по моделу придев (драги) + надимак у вокативу једнине – два пута, а једном допуњену наведену формулу апозицијом – придев (уважени) + политичка функција у вокативу једнине:

- *Драги Кено (25.06.2017. и 26.06.2017)*
- *Драги Кено, уважени посланиче Демократске странке (27.06.2017).*

Обраћајући се трећем опоненту, Саши Мирковићу, адресант излази из домена пристојне јавне комуникације и писмо започиње непримереним изразима по моделу: презиме адресата + детерминатор (увреда, погрдан назив):

- *Мирковићу, дрвосечо кукавички (04.07.2017)*
- *Мирковићу, битанго лоповска и лажљива (06.07.2017).*

Уочено је да само у писмима упућеним Мирковићу, Митровић не поштује правила јавне комуникације, односно уљудно, примерено обраћање.

5.2. Анализа затварања – формула испраштања

Затварање комуникације, односно *отвореног писма*, по обичају, резервисано је за име и презиме онога који писмо упућује, односно пост скриптум, када на крају пошиљалац жели да дода још неку реченицу или мисао коју је (не)намерно заборавио да напише у самом писму. Као ни код формула *отварања*, ни при *затварању* писма аутор не користи јединствену комбинацију речи:

Од девет *отворених писам*, аутор се потписује именом и презименом, али уз различите додатке: име и презиме уз пост скриптум поруку:

- *Жељко Митровић (01.07.2017) + пост скриптум порука;*

са одређеним прилозима, уз пост скриптум поруку, односно без ње:

- *Срдачно Жељко Митровић (26.06.2017) + пост скриптум порука*
- *Забринута, Жељко Митровић (12.06.2017);*

два пута, уз пренесено значење са својим именом:

- *Твој бивши друг Жељко Митровић (07.07.2017),*
- *Твој друг Жељко Митровић (29.06.2017);*

Са прилошком одредбом (за време) и прилогом, уз име и презиме и пост скриптум – једном:

- *До следећег писма и анализе твоје имовинске карте, срдачно Жељко Митровић + пост скриптум порука (25.06.2017).*

Уз прилог, име и презиме и пост скриптум:

- *Срдачно, Жељко Митровић + пост скриптум порука (27.06.2017).*

Уз прилошку одредбу за време, апозицију, име и презиме и надимак:

- *Од данас твоја ноћна мора Жељко Митровић звани Букагија (04.07.2017)*

Уз апозицију, име и презиме и надимак:

- *Ноћна мора рекеташа, битанги и лопова, Жељко Митровић звани Букагија (06.07.2017).*

Формуле опраштања, без обзира на то коме је писмо било упућено нема јединствен образац, односно начин на који се пошиљалац поруке обраћа примаоцима појединачно.

5.3. *Говор мржње – анализа лексике*

Говор мржње у отвореним писмима најочигледнији је на лексичком нивоу. Митровић користи различите експлицитне изразе како би дискредитовао своје опоненте. Тако је, за Митровића, Родић:

- *мала прљава кратконога смрдибуба; умоболан; ретардиран (01.07.2017)*
- *дволичан, покварен, лицемеран (29.06.2017)*
- *вуцибатина једна (06.07.2017)¹²*

Други опонент, Милојичић је:

- *дрипац; лопина; алкохолно ушљискана буздованчина; силеџија; хронично пијан; пијана стока; пијандура (25.06.2017).*
- *кратак и глуп; паланачки ђилкош; политички фићфирић (26.07.2017)*
- *троњара; снајка; побегуља; ушљискана буздованчина; дрипац; лопина; (27.06.2017)*

Према трећем опоненту, Мирковићу, аутор писама начинио је следеће увреде.

За Митровића Мирковић је:

- *дрвосеча кукавички; примитивна пихтија; морална гњида; смрдљиви пувоњак; сецикеса подбула; (04.07.2017)*

¹² Митровић помиње Родића и у писму које је наменио Мирковићу.

- *битанга лоповска и лажљива; битанга једна неотесана; члан смрдљиве банде; вуцибатина једна; буздованчино примитивна; бараба једна простачка (06.07.2017).*
- *сирова битанга (07.07.2017).*¹³

Као што се види из примера, говор мржње у домену лексике аутор је користио како би своје опоненте поредио са животињама, лошим карактерним особинама, *простим* јелима, непријатним физиолошким појавама и женским сродственим изразима.

5.4. Говор мржње – анализа стилских фигура

Аутор писама се *двоуми* да ли да власника *Курира* ословљава са *Ацо брате* или *Ацо Бруте*, јасно га поредећи са издајником, као у латинској изреци „*Tu quoque, Brute, mi fili?*“, коју је на самрти изговорио Гај Јулије Цезар. Дакле, већ у првом писму Родић је апострофиран као издајник. Уз констатацију да „не квари политика људе, већ људи кваре политику“ (12.06.2017), Митровић се Родићу, иронично, обраћа као „уваженом новопеченом политичару“. Митровић му поставља и реторско питање: „Купаш ли се, Родићу или се само запираш кад ти долазе гости, имаш ли купатило кући или и даље користиш лавор, користиш ли струју или си још, на свећама и фуруни?“ (01.07.2017).

Милојичића пореди са роботом из вица „кога трчећи јури Нишлијка и виче за њим: бате, батерије за бежање имаш, а за остало ниш“ (27.06.2017). Митровић употребљава и хиперболу: „Документа која поседујем показују да за само једну ноћ попијеш 343 пива и то на терет грађана Србије“ (25.06.2017). Дискриминишући саговорника, користи и метафорично значење у примеру типа: „Зато и кружи легенда да мобилни носиш у гаћама, како би ти тамо бар нешто прорадило, наравно кад ти батерија није празна“ (27.06.2017).

У писму Мирковићу, Митровић га *критикује* да касни са одговорима на његово писмо, кроз метафоре: „ниси каснио само због проблема са азбуком и великом нуждом која те је нагло снашла“ (06.07.2017) и Мирковића „не гађам зато што је кренула сезона на вепрове, већ зато што он као и многи други нису приметили...“ (06.07.2017).

¹³ Митровић помиње Мирковића и у писму које је наменио Родићу.

5.5. *Говор мржње – стратегија антагонизма ја (ми) – ти (ви)*

Поред специфичног начина поздрављања и опраштања, употребе лексике и стилских фигура у говору мржње у својим *отвореним писмима*, аутор користи и неколико стратегија, као поступака чија је сврха остваривање одређених циљева – доказивање противницима да (ниједном) нису у праву.

Тако се Митровић (јавности) *правда* како је био принуђен да одговори (Родићу) и како он није тај који је први започео преписку:

- *Као што си могао приметити нисам хтео да ти пишем писмо док ме ниси лично поменуо и поред чињенице да си моју телевизију поменуо у више наврата... (12.06.2017)*

Митровић помиње и *жртву*, коју је својевремено поднео како би помогао Родићу:

- *Ако ме сећање добро служи, некада смо били другови и бар два пута сам своју главу ставио на пањ, како бих теби помогао (07.07.2017).*

У отвореном обраћању Милојичићу, Митровић се *правда* како послује не легалан начин:

- *Кено драги, ја ћу ти ова писма, писати пуног срца и чисте душе, јер као што знаш, осим ако ниси био хронично пијан па не знаш, Пинк а ни ја лично никад није добио ни један једини динар од државе, нити је у било каквим комбинацијама, а и птице на грани знају да сам морао продати добар део своје имовине да би измирио све порезе и затезне камате, и мораш да знаш да плаћам држави сваке године око 10 милиона евра по основу пореза и обавеза за запослене, и зато се гнушам и мука ми је од лопова и бандита који не само што нису у мишијој рупи него се усуде да ми се јавно обрете. (25.06.2017).*

Такође, наводи и супериорност коју поседује у односу на све своје опоненте:

- *Види, драги Кено, ако хоћеш са мном да се дописујеш, мораш да имаш таленат, брзину и храброст, а ти ништа од тих особина ниси видео чак ни на филму, а литературу да и не помињем. (27.06.2017)*
- *Ја волим да будем груб и да на мегдану растачем на комаде, такве примитивне пихтије док кроз не процуре, а ти процуриши и препаднеш се и кад видиш семафор... (04.07.2017)*

- *Обавестио си јавност да ћеш каснити са одговором јер да пишеш не умеш а и да покушаиш, осим што те заболи глава, мораиш да се присетиши свих слова којих, истини за вољу, за твоје скромне и једва видљиве, мождане капацитете и има превише, али да си ишао у школу уместо што си од малих ногу варао и крао, било би нам свима лакше (06.07.2017).*

За упропаштавање државе оптужује многе:

- *Грађанску Србију, урнишу и упропаштавају управо Родићи, Мирковићи, Анђуси и Корници и сви други који своје ставове и утемељења, немају а ако су их и имали дневно су их продавали за свежњеве љубичасте хартије, ма одакле оне долазиле (07.07.2017).*

Као што се може тумачити из примера, Митровић је у односу на своје противнике: припремљен за сведочење на суду, вешт писац писама, спреман на борбу до краја, не крије ништа од јавности. Са друге стране противници су: неморални, приглупи, лажне жртве, неписмени и лопови.

5.6. Говор мржње – стратегија уцене (имам доказе)

Аутор у препискама користи одређена средства како би уцењивао саговорнике. Он прети објављивањем докумената, фотографија, снимака, ес-ем-ес преписке или поверљивих (инсајдерских) информација:

- *Документа која поседујем, показују да само за једну ноћ напијеш 343 пива, и то на терет грађана Србије па није ни чудо што не умеш да пребројиш председнике и друге високе званице које су присуствовале инаугурацији. (25.06.2017)*
- *Да не би било забуне објавићу јавно и твој смс где ми се захваљујеш што сам помогао! Ја ћу увек помагати, и увек ће ми бити част да помогнем неком болесном детету, али ти Кено да си само мало мање трошио на алкохол, гориво и проточни фудбалски клуб, могао си излечити на хиљаде деце! (26.06.2017).*
- *Наравно буди спокојан, фотке су код мене, легенда каже да сте голишави трчкарали и призивали кишу. А за то време су те драги мој Кено, гладни грађани немо гледали и презирали, а на чије си вапаје остајао нем. (27.06.2017).*

- *Ако си случајно заборавио, или те заболела глава па не можеш да се сетиш о чему причам, могу да ти пошаљем скрин шот смс поруке коју си послао на један посебан и веома значајан број. (04.07.2017)*
- *Подаци који су испливали из ресторана КТ на Бежанијској коси, а нисте ни знали ко вас случајно снима, да сте заједно рекетиралити и Анђус, а у време док си био Мркоњићев помоћник у влади Србије. (04.07.2017)*

На овај начин Митровић саговорницима ставља до знања да је у бољој позицији од њих, да поседује информације, односно документа које (ако жели) може да објави, односно употреби против њих и да их на тај начин дискредитује у јавности.

5.7. *Говор мржње – стратегија моралисте и старијег брата*

Користећи се овом дискурсном стратегијом, Митровић себе поставља у супериоран положај онога коме је све дозвољено, ко је једини у праву и ко има морално право да дели савете, друге критикује, што је илустративно у следећим примерима:

- *Радославе – Кено – посланиче, кад ми следећи пут будеш писао, мој ти је савет да даш неком писменом да ти писмо стилски уобличи, јер овако полуписмено брукаш и себе и странку којој припадаш. (25.06.2017)*
- *Срам те било битанго једна, због таквих старлетана и камењара, народ мисли да смо сви исти! (26.06.2017)*
- *Како те само није срамота да слободно шеташ улицом, додуше са више телохранитеља него што општина има грађана (27.06.2017).*
- *Ја да сам на твојем месту, сам бих отишао у полицију и пријавио се, а пре тога отишао код неког попа да бар њему признаш и исповедиш грехе и шта си све радио у блудним ноћима са разголићеним и разузданим старлетама. (27.06.2017).*
- *А ако се добро сећаш, више пута сам ти рекао, да тамо где постоје врата глупо је ићи кроз зид, мада врата важе за оне који плаћају своје обавезе и не варају никог. (29.06.2017).*
- *Стоп, стоп, стоп! Рекох стоп! Сад је доста, па макар било и од умоболног и ретардираног Родића. (01.07.2017).*

- Срам те било, сецикесо подбула, бежиш из земље сада када треба да објасниш како си као члан општинског већа у Бору пребацио својој фирми Беотон 400.000 еура. (04.07.2017).
- Мени лично биће част и задовољство да вас на јарбол срама и криминала натакнем једног по једног без одлагања и прескакања и док ти не поиспадају оба предња златна зуба. (06.07.2017).

5.8. *Говор мржње – стратегија адвоката у име власти*

Последња уочена стратегија којом се Митровић служи у свом јавном обрачуну са противницима јесте *дискурсна стратегија адвоката у име власти*. Он је тако себи доделио улогу оног који је на страни *доброг и праведног*, тамо где су народ и држава, док су сви остали, укључујући не само адресате писама¹⁴ *лоши мошци*. Критикује Родића како је најпре и он хвалио председника Републике и лидера Српске напредне странке Александра Вучића, све док му није стигло решење о наплати пореза па наводи како му (Родићу) је Вучић сад крив:

- *зато што неће и не може државним новцем да финансира твоје губитке (12.06.2017)*

Или док (Родић) није схватио шта се дешава док *ТВ Пинк* није саопштио *праву истину*:

- *Када си, Александре Родићу, видео доказе које је Пинк изнео о томе како су Американци, Руси, и Немци схватили колико је Александар дволичан, покварен и лицемеран, ти једини Родићу у Србији ниси разумео да се пољемисше и расправља о Александру Родићу а не о Александру Вучићу (29.06.2017)*

Као и кад је у питању оспоравање пројекта *Београд на води* и критика Вучића и актуелног градоначелника Београда Синише Малог:

- *Сада је проблем када Вучић, Синиша и многи други, којима је стало граде путеве, фабрике, подижу читаве мале градове (01.07.2017)*

---

¹⁴ Митровић у писмима критикује и прозива и опозиционе политичаре Бориса Тадића, Драгана Шутановца, Бојана Пајтића, Драгана Ђиласа, као и ТВ водитеља Дејана Анђуса, бившег директора *Курира* Александра Корница, естрадног менаџера Зорана Башановића и бившег омбудсмана Сашу Јанковића, као и премијера Македоније Зорана Зајева, којег погрдно назива *Зајџ*.

Такође критикује Родића што Вучића зове диктатором. О Вучићу, са ироничним епитетом *диктатор*, говори шта је све постигао од када је на власти:

- *Диктатор нас уведе у Шенген, диктатор нам отвори преговоре са ЕУ, диктатор нам поправи и међународну позицију али диктатор и од региона направи пријатељско окружење, диктатор значајно, а што смо обојица прижељкивали, поправи односе са Америком, диктатор задржа пријатељске односе са мени такође драгом Русијом, диктатор разви још озбиљније пријатељство са Кином, диктатор смањи незапосленост, диктатор обезбеди раст целе економије, диктатор смањи фискални дефицит али и дебаланс спољно-трговинске размене, диктатор дотера плате на просек од 400 евра, а да не би тебе и твојих, сада би већ биле 680 евра. Диктатор гради путеве, диктатор отвара фабрике, школе, болнице, диктатор клечи пред страним инвеститорима призивајућу их у Србију, диктатор разговара са нацијом скоро сваки, али баш сваки дан. Али као и сваки диктатор ни овај наш није савршен. (07.07.2017)*

Милојичића оптужује за обмане у вези са инаугурацијом новоизабраног председника:

- *Али и то не би било бозна какав проблем да твоје писмо, не обилује лажима, измишљотинама и обиљем нагомиланих фрустрација од којих је последња испољена према инаугурацији председника Вучића. (25.06.2017)*

Мирковића оптужује да је члан банде коју против власти (конкретно против председника Вучића и министара Александра Вулина и Небојше Стефановића) предводи Родић, а коју још уз Мирковића чине, у првом реду, и Милојичић и Бојан Пајтић:

- *Наравно челник и предводник ове распале банде где су нове придошлице Буздован, Клетоман и Голишави је свакако Александар Родић творац идеје о спајању политике рекета уцене и лоповлука, она са својим препоштенним сарадницима Корницом, Анђусом, Ђиласом и Јанковићем, данас и јуче, напада Вулина и Нешу Стефановића мислећи као и сваки*

просечан ретардирани али пре свега тајкунски корумпирани кретен, да се тако може додатно притискати председник Вучић да попусти у рату и обрачуну са овом ипак опако организованом криминалном бандом (06.07.2017).

Митровић своје писмо 06.07.2017. завршава констатацијом како се нада да је близу крај, како је написао, *the end*, и да се нада да ће се Александар Вучић коначно решити битанги и криминалаца.

5.9. Отворена писма, ТВ Пинк и медијски закони

Анализа формулаичних поздрава, лексике, стилских фигура и уочавање четири дискурсне стратегије показала је присуство елемената некоректног говора, непримереног јавној комуникацији. Емитовањем *отворених писама* такве, некултурне садржине, прекршена су барем два члана Закона о електронским медијима¹⁵.

У одредби о *Општим обавезама пружалаца медијске услуге у односу на програмске садржаје* наведено је у члану 47 да је „Пружалац медијске услуге, у односу на свој програмски садржај, у складу са својом програмском концепцијом, дужан да: обезбеди слободно, истинито, објективно, потпуно и благовремено информисање; допринесе подизању општег културног и образовног нивоа грађана. Одредба о објективном информисању на *ТВ Пинк* овде није поштована будући да је та медијска кућа објављивала у целини искључиво *отворена писма* свог власника и то у свим информативним емисијама током девет дана. Објављивање отворених писама у којима се опоненти називају погрдним изразима попут: *смрдибуба, вуцибатина, пијана стока, троњара, морална гњида, смрдљиви пубоњак* и слично никако нису могли допринети, како у Закону, пише „подизању општег културног и образовног нивоа грађана“.

У делу Закона који се бави *Обавезом поштовања људских права*, у члану 50 наведено је како се „Медијска услуга пружа на начин којим се поштују људска права, а нарочито достојанство личности. Регулатор се стара да се у свим програмским садржајима поштује достојанство личности и људска права“. Погрдни изрази нису ти којима се може поштовати достојанство неке личности.

¹⁵ http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html ; (посећено: 10.07.2017).

Забрана говора мржње дефинисана је чланом 51, где је наведено како је РЕМ дужан да се стара да „програмски садржај пружаоца медијске услуге не садржи информације којима се подстиче, на отворен или прикривен начин, дискриминација, мржња или насиље због расе, боје коже, предака, држављанства, националне припадности, језика, верских или политичких убеђења, пола, родног идентитета, сексуалне оријентације, имовног стања, рођења, генетских особености, здравственог стања, инвалидитета, брачног и породичног статуса, осуђиваности, старосне доби, изгледа, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и других стварних, односно претпостављених личних својстава. Однос Митровића према политичким опонентима и дискриминација према генетским особеностима и политичкој припадности такође је уочена кроз поменуте примере.

5.10. Реакције на отворена писма

Осим стручне јавности и коментара по друштвеним мрежама, озбиљније реакције шире јавности на *отворена писма* није било. Савет РЕМ-а који прати рад медија и поштовање медијских закона, није се до краја писања овог рада званично оглашавао. Једино је у изјави за лист *Данас* чланица Савета РЕМ-а Оливера Зекић казала да садржајима *отворених писама* на ТВ Пинку „треба да се баве судови, а не РЕМ“¹⁶.

Некадашња чланица Савета РЕМ-а новинарка Гордана Суша критиковала је изостанак реакције надлежних: „Он (Жељко Митровић) нема право по закону да своју приватну телевизију са националном фреквенцијом користи за личне обрачунае. Због онога што смо у тим писмима могли да чујемо, морали су да реагују и РЕМ, али и јавно тужилаштво“¹⁷.

Објављивање *отворених писама* из дана у дан у информативном програму *ТВ Пинк* критиковао је и професор новинарства на Факултету политичких наука у Београду Раде Вељановски: „Таква злоупотреба фреквенције, коју *Пинк* користи као телевизија са националном покривеношћу је незамислива у иоле демократским државама и била би санкционисана. *Пинк*

¹⁶ Детаљније на:

http://www.danas.rs/politika.56.html?news_id=350434&title=Pajti%C4%87%3A+Da+sam+mogao%2C+jo%C5%A1+5.+oktobra+bih+Pinku+ukinuo+frekvenciju (посећено: 10.07.2017).

¹⁷ Детаљније на:

http://www.danas.rs/drustvo.55.html?news_id=350358&title=%C5%BDeljko+Mitrovi%C4%87+iznad+zakona (посећено: 10.07.2017).

не само да изричито подржава одређену политичку опцију него њен власник стално има потребу да другу политичку опцију, користећи националну фреквенцију, користи за разрачунавање са онима који немају исто мишљење¹⁸.

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Анализа је показала које је све стратегије аутор *отворених писама* на *ТВ Пинк* Жељко Митровић користио како би се обрачунавао са својим неистомишљеницима. Митровић је користио: *стратегију антагонизма* где је указивао како је он на *правој* страни, а опоненти на *погрешној*; *стратегију уцене* када је саговорницима *претио* јавним објављивањем порука, докумената, фотографија које би их дискриминисале; *стратегијом моралисања* – где се поставио у улогу *старијег брата* који може да грди, саветује, критикује и *стратегију адвоката у име власти* када је бранио владајуће политичаре, а оштро критиковао све који су против њихове политике. Употреба специфичне лексике и стилских фигура, такође потврђује присуство политички некоректног говора у јавној комуникацији.

Основна хипотеза да се „Аутор *отворених писама*, без суштинских разлика, обраћа свима којима је упутио јавну кореспонденцију“ делимично је потврђена. На нивоу лексике уочено је да се са највише дискриминишућих израза обраћао Милојичићу (16 пута), затим Мирковићу (12 пута), а најмање Родићу (7 пута). Прва посебна хипотеза да се „Аутор у јавној комуникацији користи непримереним језичким изразима“ у потпуности је потврђена, што доказује употреба одабране лексике, али и стилских фигура. Друга посебна хипотеза да „Аутор *отворених писама* злоупотребљава медиј чији је власник како би се обрачунавао са противницима“, такође је потврђена, будући да је *ТВ Пинк*, у свим информативним емисијама, више пута на дан у целини емитовао свих девет *отворених писама* чиме је појачавао ефекат њиховог дејства и демонстрирао медијску моћ коју Митровић има у односу на оне којима су писма намењена.

Ово истраживање потврдило је како је медиј моћно оруђе које се користи и као средство за обрачун са неистомишљеницима.

---

¹⁸ Исто као фуснота 17.

Дејан Пралица

THE ABUSE OF MEDIA POWER: A CASE STUDY OF ZELJKO MITROVIC'S OPEN LETTERS

Summary

This paper represents an attempt to draw attention to the fact that public statements can be used for the abuse of media power and spread of politically incorrect speech. The aim of this paper is to show all the strategies that the actor uses to deal with his political opponents using the form of *open letters*. The corpus of this research comprises all nine *open letters* that the owner of *Pink* media company Željko Mitrović sent to Aleksandar Rodić, the owner of *Kurir* daily newspapers (four letters), Radoslav Milojević, a Democratic party MP (three letters), and Saša Mirković, a local politician and music manager (two letters) during June and July 2017. All these letters – public statements are full of hate speech and were broadcast in their entirety in *Pink TV* news programs, as well as in some daily newspapers with large circulation. The qualitative method of content analysis of these *public letters* determined the elements which the sender of the message used to disqualify the recipients: greetings and farewells formulas, word choice, figures of speech, as well as strategies of antagonism, blackmailing, moralizing, and advocating the government.

Key words: medium, *Pink TV*, epistolary discourse, open letter, politically incorrect speech, hate speech.

ЛИТЕРАТУРА

- Бал, Франсис (1997). *Моћ медија*. Београд: Клио.
- Бранковић, Србобран (2009). *Методи искуственог истраживања друштвених појава*. Београд: Мегатренд универзитет.
- Вељак, Лино (2001). Политички коректан говор. *Жене за мир*. Београд: Жене у црном. Доступно на: <http://www.gayecho.com/aktivizam.aspx?id=3277&grid=2001&page=> (посећено 10.07 2017).
- Dictionary of Media Studies (2006). London: A&C Black.
- Животић, Радомир; Станојевић, Добривоје (2013). *Реторика и политика*. Београд: Јасен.
- Matheson, Donald (2005). *Media Discourse – Analysing Media Texts*. New York: Open University Press.
- O' Keeffe, Anne (2012). Media and Discourse Analysis. In: Gee, James Paul & Handford, Michael (ed.) *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. New York: Routledge. (441-454).
- Половина, Весна (1987). *Лексичко-семантичка кохезија у разговорном језику*. Београд: Филолошки факултет.

- Поповић, Људмила (2000). *Епистоларни дискурс украјинског и српског језика*. Београд: Филолошки факултет.
- Пралица, Дејан (2011). Однос јавности и независног регулаторног тела према ријалтиту програмима у Србији: Студија случаја *Двор*. *Култура*, бр. 133. (306-319)
- Пралица, Дејан (2014). Језик мржње у српским и хрватским дневним новинама и њиховим *Фејсбук* издањима. У: Живанчевић Секеруш, Ивана; Мајсторовић, Небојша (ур.) *Седми међународни интердисциплинарни симпозијум 'Сусрет култура' – зборник радова*. Нови Сад: Филозофски факултет. (335-346).
- Пралица, Дејан (2015). Језик мржње у саопштењима политичких партија у Србији. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, књига 40-2. (81-94).
- Puljić, Gabrijela (2015). Jezik novina o jezičnim novinama. U: Ryznar, Anera (ur.) *Svijet stila, stanja stilistike – zbornik radova*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <http://stilistika.org/puljic> (posećeno 10.07.2017.)
- Стевић, Слободан (1997). *Анализа конверзације*. Београд: Филолошки факултет.
- Стојшин, Снежана (2014). Квалитативна и/или квантитативна анализа садржаја – специфичности примене. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, књига 39-1. (193-210).
- Филиповић, Јелена (2009). *Моћ речи – огледи из критичке социолингвистике*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Шушњић, Ђуро (1999). *Рибари људских душа – идеја манипулације и манипулација идејама*. Београд: Чигоја штампа, 5. издање.

ПОСЕЋЕНИ САЈТОВИ

Лист *Данас* –

http://www.danas.rs/drustvo.55.html?news_id=350358&title=%C5%BDeljko+Mitrovi%C4%87+iznad+zakona (посећено: 10.07.2017).

Лист *Данас* –

http://www.danas.rs/politika.56.html?news_id=350434&title=Pajti%C4%87%3A+Da+sam+mogao%2C+jo%C5%A1+5.+oktobra+bih+Pinku+ukinuo+frekvenciju (посећено: 10.07.2017).

Dictionary Merriam-Webster – <https://www.merriam-webster.com/dictionary/open%20letter> (посећено: 10.07.2017).

Регулаторно тело за електронске медије – <http://www.rem.rs/sr/registar-pruzalaca-medijskih-usluga> (посећено: 10.07.2017).

Сатирични портал Њуз.нет – <http://www.njuz.net/za-ginisa-ovaj-covek-ce-narednih-10-godina-svaki-dan-pisati-otvorena-pisma/> (посећено: 10.07.2017).

Закон о јавном информисању и медијима –

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html (посећено: 10.07.2017).

Закон о јавним медијским сервисима –

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnim_medijskim_servisima.html (посећено: 10.07.2017)

Закон о електронским медијима –

http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_elektronskim_medijima.html ; (посећено: 10.07.2017).

Удео у гледаности националних ТВ програма –

<http://www.rts.rs/page/rts/sr/CIPA/story/265/vesti/2588511/graficki-prikaz-gledanosti-tv-programa.html> (посећено: 10.07.2017).

ОТВОРЕНА ПИСМА

1. <http://pink.rs/vesti/32498/mitrovi%C4%87-otvoreno-rod%C4%87u:-gra%C4%91anska-srbija-dopustila-je-da-ih-tvoja-poltronska-i-mlohava-klika-razmrlja-video>

2. <http://pink.rs/politika/31309/%C5%BEeljko-mitrovi%C4%87-odgovorio-radoslavu-miloji%C4%8Di%C4%87u-kenetu:-jedva-%C4%8Dekam-dana-sudu-doka%C5%BEem-za%C5%A1to-sam-rekao-da-si-dripac-i-lopina>
3. <http://pink.rs/vesti/31185/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-radoslavu-miloji%C4%8Di%C4%87u-kenetu:-svi-znaju-da-se-iza-tvog-potpisa-krije-obi%C4%8Dan-palana%C4%8Dki-%C4%91ilko%C5%A1>
4. <http://pink.rs/vesti/31897/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-vlasniku-kurira-i-novo%C4%8Denom-politi%C4%8Daru-aleksandru-rod%C4%87u!-video>
5. <http://pink.rs/vesti/31715/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-vlasniku-kurira-i-novo%C4%8Denom-politi%C4%8Daru-aleksandru-rod%C4%87u-video>
6. <http://pink.rs/vesti/31436/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-radoslavu-miloji%C4%8Di%C4%87u-keni:-ako-ho%C4%87e%C5%A1-sa-mnom-da-se-dopisuje%C5%A1,-mora%C5%A1-da-ima%C5%A1-talenat,-brzinu-i-hrabrost>
7. <http://pink.rs/vesti/29725/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-vlasniku-kurira-i-novo%C4%8Denom-politi%C4%8Daru-aleksandru-rod%C4%87u>
8. <http://pink.rs/politika/32270/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-sa%C5%A1i-mirkovi%C4%87u:-vu%C4%8Di%C4%87-je-ba%C5%A1-takvima-kao-%C5%A1to-ste-ti,-an%C4%91us,-rod%C4%87,-kornic-i-sli%C4%8Dni-objavio-rat>
9. <http://pink.rs/vesti/32383/otvoreno-pismo-%C5%BEeljka-mitrovi%C4%87a-sa%C5%A1i-mirkovi%C4%87u:-bitango-lopovska-ila%C5%BEljiva,-cilj-va%C5%A1e-bande-je-otimanje,-pa-makar-i-od-dece>